

ВІДГУК

Офіційного опонента на дисертацію Мирош Марії Василівни «Суспільно-географічній засади політичної активності в Західному регіоні України в сучасних умовах», подану на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук за спеціальністю 11,00,02-економічна та соціальна географія

1.Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Тема дисертаційного дослідження Марії Мирош, зважаючи на перманентні зміни електорального поля нашої держави, трансформацію політичної активності населення в просторі і часі надзвичайно актуальна, окрім всього іншого, вивчення, аналіз і синтез просторово-часових аберацій політичної активності громадян обумовлені вимогами трансформації політикуму України в бік засвоєння європейських цінностей. Географічні чинники в цьому процесі якщо не домінують, то так чи інакше належать до провідних, головних, визначальних. При цьому роль окремих районів була і залишається доволі різною. Враховуючи безпосередній вихід Західного регіону до державних кордонів України з країнами ЄС, а також задекларований євроатлантичний вектор інтеграції нашої держави необхідно відзначити також і вибір дисертанткою актуального регіону дослідження. Останнє ще більше посилює своєчасність даної дисертації.

Дисертаційне дослідження безпосередньо пов'язане з тематикою науково-дослідних робіт кафедри економічної та соціальної географії географічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Аналітична частина дисертації є складовою науково-дослідних тем у межах робочого часу працівників кафедри у 2012-2013рр. «Суспільно-географічні проблеми західноукраїнського прикордоння» (номер держреєстрації – 0111U008013 та у 2013-2014рр. «Суспільно-географічні проблеми західноукраїнського регіону у руслі євроінтеграції та стратегії східного партнерства» (номер держреєстрації – 0114U004138).

2.Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність.

Проведений мною аналіз дисертації, автореферату та публікацій М.В.Мирош дає підстави стверджувати, що теоретико-методологічні положення, методичні розробки, висновки та практичні рекомендації, які представлені у даній дисертації є в достатній мірі обґрунтованими та достовірними. Такий висновок можна зробити на підставі широкого використання в дисертаційному дослідженні фундаментальних положень і методик суспільної географії, праць багатьох вітчизняних і зарубіжних учених. Список останніх налічує 229 найменувань. Використана також нормативно-законодавча база, яка стосується піднятих у дисертації проблем. Застосований широкий спектр загальнонаукових, спеціальних та прикладних методів дослідження, зокрема системний підхід, картографічний, соціологічний і математико-статистичний методи. З допомогою SWOT – аналізу розроблено чотири сценарії розвитку ПА в регіоні.

Достовірність результатів дисертаційного дослідження М.В.Мирош ґрунтується на значному масиві систематизованих, узагальнених, опрацьованих автором даних офіційної статистики і власних соціологічних опитувань, зокрема Державного комітету статистики України, обласних головних управлінь, Центральної виборчої комісії, Національного інституту стратегічних досліджень, Інституту економічних досліджень та політичних консультацій, Міжнародного центру перспективних досліджень, Аналітичного центру CEDOS тощо. Необхідно відмітити потужні додатки, які нараховують 144с.

Основні положення дослідження достатньо повно обґрунтовані і апробовані на багатьох наукових конференціях, а також в публікаціях у фахових наукових виданнях.

3.Наукова новизна сформульованих у дисертації основних положень і висновків

Наукова новизна дисертаційного дослідження М.В.Мирош полягає, на мою думку, у застосуванні комплексного суспільно-географічного підходу до дослідження політичної активності знакового регіону нашої держави. Такий аналіз у даному обсязі і у представленому поєднанні методів наукових досліджень здійснено вперше. Таким чином, робота послужить фундаментом і

в значній мірі дороговказом для подальших суспільно-географічних досліджень як даної тематики, так і близьких до неї проблем.

Основні положення рецензованої мною дисертаційної роботи, які безпосередньо визначають її наукову новизну є наступними:

- дисертантка вперше обґрунтувала суспільно-географічну сутність поняття політичної активності (ПА) населення Західного регіону країни;
- виділено форми ТО ПА країни на регіональному рівні;
- запропоновано оригінальний інтегральний індекс оцінки політичної активності мешканців великого регіону держави;
- розроблено на основі SWOT-аналізу декілька сценаріїв можливої трансформації політичної активності населення Західного району України.

4.Значущість результатів дослідження для науки і практики

Результати дослідження можуть бути використані як у прогнозуванні та перспективному плануванні розвитку регіонів України, так і при реалізації регіональної політики держави і передусім у Західному регіоні. Безперечно зацікавлять результати даного дослідження і політичні партії, рухи, громадські організації.

Особливу, суто географічну цінність, мають аналітичні і синтетичні картосхеми. Однак їх значущість виходить за межі власне суспільної географії. Вони мають конструктивний просторово-часовий вияв суспільно-географічних процесів на регіональному рівні. Тому картографічна складова даної дисертаційної роботи буде використана у територіальному плануванні суспільно-економічної сфери регіону та управлінні нею.

Необхідно також відмітити доволі значні потенційні можливості використання матеріалів роботи в навчальному процесі.

5.Оцінка структури, змісту та завершеності дисертації

Структура дисертаційного дослідження відповідає науковій логіці географічної науки і відображає послідовні і взаємопов'язані етапи теоретико-методологічного і емпіричного пошуку авторки.

Робота складається із вступу, 4-х розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Вона містить також рисунки, картосхеми і таблиці, які є ілюстрацією, розширенням і поглибленням теоретико-методологічних положень та емпіричних вишукувань.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, сформульоване межю, визначено завдання, окреслено об'єктивно-предметний зміст роботи.

У першому розділі «Теоретичний та методологічні основи дослідження політичної активності в регіоні» розкрито категорії ПА, наукові підходи до їх структуризації, охарактеризована методика дослідження ПА в регіоні.

Другий розділ «Чинники політичної активності населення в Західному регіоні України» присвячений розробці класифікації чинників політичної активності визначенню впливу глобальних та загальнодержавних чинників на ПА.

Визначено також і вплив регіональних та локальних чинників.

У третьому розділі «Геопросторовий аналіз видів політичної активності населення Західного регіону України» розглянуто світоглядну, регіональну електоральну, протесну та фахову активність населення регіону.

Четвертий розділ «Інтегральна оцінка та заходи гарантування політичної активності населення Західного регіону України» присвячений інтегральній оцінці політичної активності в регіоні. Здійснена типізація адміністративно-територіальних утворень регіону за її рівнем. Розглянута територіальна організація форм політичної активності. Проведено SWOT – аналіз та визначені заходи щодо гарантування ПА населення в регіоні.

6. Дискусійні питання та зауваження.

Детальний аналіз будь-якого наукового дослідження завжди породжує багато думок, ідей, які природно спонукають до дискусії.

1. На мою думку, не є чіткою позиція дисертантки щодо впливу регіональних природно-географічних чинників на політичну активність громадян. Або ж вплив цих чинників є настільки низьким, що ним у реальному житті можна

нехтувати, або ж це питання залишаються все ще недостатньо вивченим не лише в Україні, але й у цілому світі (с. 92-93).

2. Тут же в другому розділі такою ж неоднозначною є і позиція авторки стосовно впливу на цей раз суспільно-географічних чинників на політичну активність населення. Мабуть, не достатньо одного перерахування галузевої структури господарства в її аналізі. Можливо дисертантці варто було тут відійти від традиційного в економічній та соціальній географії аналізу, а вийти на рівень саме суспільно-географічного аналізу (розділ II, с. 90-94).

3. На мою думку, абсолютне логічним у регіональному аналізі політичної активності населення виглядає якомога повне врахування саме політико-географічної специфіки Західного регіону. Нині вона полягає в тому, що значний відсоток населення цієї частини України працює чи працював і жив за кордоном в країнах ЄС і НАТО, що створило в них менталітетну базу для порівняння європейського стиля і рівня життя з радянсько-російським і пострадянсько-російським.

4. Не зовсім зрозуміло, куди авторка відносить так звані трансформаційні чинники політичної активності, саме як складові загальнодержавних чинників. Україна наразі перебуває на етапі трансформаційному. Змінюються, хоча й повільно, всі сфери життя країни, в тому числі й суспільно географічні (с. 68).

5. Просторово-часові аберації в політичній активності населення бувають доволі значними. Часові проміжки між періодами гіперактивності громадян зменшуються. Просторова її диференціація згладжується. В цьому зв'язку варто було б більше уваги звернути на глибший аналіз впливу Інтернету на політичну активність населення Західного регіону на загальноукраїнському фоні (с. 107 – 109).

6. Не знайшла свого висвітлення і надзвичайно актуальна для України корупційна складова політичної ситуації в регіоні. А він має широкий вихід до державного кордону з країнами ЄС, розвинута контрабанда, незаконний видобуток бурштину тощо.

7. Використовується хибне, хоча й домінуюче серед політологів і журналістів тотальне віднесення націоналістичних партій і рухів до правого політичного спектру (с.119). І це притому, що націоналісти України мають

переважно ліві погляди. Існують навіть націонал-комуністи. Дивовижно, але їх теж чомусь абсолютно безпідставно зараховують до ультраправих.

8. Не можна погодитися з дисертанткою, що греко-католики домінують на Буковині (с. 89). Щоправда на цій же сторінці зустрічається й протилежне твердження.

9. Не є правильним твердження авторки і про зростання людності Львова, Тернополя, Хмельницького протягом останніх 5 років (с.90).

10. Закарпатські греко-католики організаційно не належать до УГКЦ.

У роботі виявленні деякі помилки технічного і стилістичного характеру, зокрема, в додатку 4 неправильно вказані роки (2010 – 2010рр.), треба було (2010-2012рр.) на с.207 порушено алфавітний порядок, на с. 194 здійснено переклад назви книги з російської мови на українську, беруть участь, а не приймають (с. 148).

Вочевидь, що зазначені зауваження в своїй більшості є дискусійними і послужать основою для наукового обговорення існуючих проблем і уточнення позиції учених суспільної географії. Вони не впливають на загальну високу оцінку рецензентом рівня даного дисертаційного дослідження.

7. Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях.

Основні положення та висновки дисертаційного дослідження доволі повно відображені в наукових працях здобувачки, зокрема нею опубліковано 12 статей, серед них 5 у фахових наукових виданнях, одна – в зарубіжному періодичному виданні. Загальний обсяг друкованих праць здобувачки за темою дисертаційного дослідження досягає 4 друкованих аркушів.

8. Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації.

Автореферат дисертації за власним змістом відображає основні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи і є ідентичним із її результатами.

9. Відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів»

Дисертація М.В. Мирош відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України та пп. 9,10,13 діючого нині «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Кабінетом міністрів України № 567 від 24. 07. 2013р.

Робота є самостійною науковою працею, висунуті дисертанткою для публічного захисту теоретичні та методичні положення, а також практичні результати є актуальними, відповідають науковій логіці географічної науки і свідчать про особистий внесок М.В. Мирош в суспільно-географічну науку.

10. Загальний висновок.

Дисертаційна робота М.В. Мирош «Суспільно-географічні засади політичної активності в Західному регіоні України в сучасних умовах» є завершеною науковою працею, в ній містяться достовірні результати, що присвячені вирішенню актуальної наукової і практичної задачі суспільно-географічного обґрунтування політичної активності населення великого регіону України.

Структура дисертаційного дослідження відповідає науковій логіці суспільної географії, матеріал викладено послідовно і взаємопов'язано. Тема та зміст дисертації відповідають паспорту спеціальності 11.00.02 – економічна та соціальна географія.

Дисертація виконана на належному теоретико-методологічному рівні, є завершеним самостійним науковим дослідженням, а її автор, Мирош Марія Василівна заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата географічних наук за спеціальністю 11.00.02- економічна та соціальна географія.

Офіційний опонент:

доктор географічних наук, професор,

професор кафедри географії України

Київського національного університету

імені Тараса Шевченка

Масляк П.О.

